

BOLJE DOMAĆI NEGO TUĐI VLADAR

ALI-PAŠA RIZVANBEGOVIĆ I NJEGOVO DOBA

(Hamdija Kapidžić, ANUBiH, Sarajevo, 2001.)

U povodu 50 godina Filozofskog fakulteta i 50 godina Akademije nauka i umjetnosti BiH ove institucije su priredile i objavile (2001.g.) knjigu - djelo svog člana rahmetli Hamdije Kapidžića - *Ali-paša Rizvanbegović i njegovo doba*. Djelo je zaostavština ovog uglednog historičara i odnosi se na porodicu Rizvanbegović i period od 18. do 19. stoljeća.

Ono (djelo) je tim značajnije što osvjetljavajući ovaj lik - autor "uklanja stereotipije o Ali-paši Rizvanbegoviću" i tako ukazuje na njegov doprinos u stasavanju bošnjačkog naroda. Izuzmemo li njegovo držanje spram Husein-kapetana Gradašćevića, Ali-paša Rizvanbegović je bio na stanovištu da se "Bosnom ne može upravljati bez Bošnjaka". Kao "čovjek o kome se vodilo računa" on je, navodi autor, nastojao modernizirati područje Hercegovine dajući poseban pečat ekonomiji i otklanjanju gladi. Uz to on je izuzetno doprinio instrumentalizaciji katoličke i pravoslavne crkve u Hercegovini.

Ne stavljajući se, dakle, na stranu Gradašćevićeva pokreta za autonomiju njegovim slomom Ali-paša dobija od Porte sve kompetencije. Naime, on

je tada "pravilno ocijenio političku situaciju" shvatajući da "za pokret nije bilo ni sve muslimansko stanovništvo, a snaga Porte još je bila tolika da je mogla stati na put jednom provincijskom pokretu, kao što je bio bosanski". Time je, braneći Portinu politiku i svoje interese, postao jedini paša-domorodac u Turskoj imperiji, kako to primjećuje Francuz A. Buea.

Ali-pašina umješnost vođenja politike i diplomacije bila je jača strana nego ona vođena oružjem i silom. Zanimljiv je njegov govor održan 12. maja 1833. godine u Mostaru, gdje je, obraćajući se narodu, rekao: "...Ja sam razmislio da je mnogo bolje da ja kao domorodac vladam nego koji tuđin, svome domu niko zla ne čini. Svakome ću suditi po čistoj pravdi." Ali, i pored toga, on se za cijelo vrijeme svog vežirovanja "znao vješto držati prema centralnoj vladi Carigrada". U to vrijeme učestali su sukobi na granici Hercegovine i Crne Gore. Vladika Petar I Petrović se počinje interesovati za Grahovo, oko kojeg potom počinju bitke. Ali-paša uskoro priznaje autonomnost Crne Gore, te se bratimi i sa Petrom I kako bi, zatim, potpisali i

mirovni sporazum. O aktu bratimljenja nema vjerodostojnih i pobližih podataka, no ono je zasigurno bilo važno za buduće pogranične odnose.

Posljednje, šesto, poglavlje ove knjige pod naslovom "Slom bosanske feudalne aristokratije" govori o prilikama u Bosni do dolaska i sa dolaskom Omer-paše Latasa - Portina povjerenika sa zadatkom da "pacificira Bosnu, uvede reforme i slomi snagu begovske oligarhije". S vremenom opada moć Ali-paše i sve biva izraženija njegova dvoličnost spram Porte. Štaviše surađuje s ustanicima u Hercegovini ukazujući im svaku pomoć. U to se uskoro uvjerio i sam Omer-paša doznajući, preko svojih agenata, da je Ali-paša naručio 400 kvintala baruta iz Dubrovnika, što je zakonom bilo zabranjeno. Poslije tih i drugih dokaza dolazi i sultanov ferman o Ali-pašinu

smjenjivanju s vlasti. On biva smijenjen, a potom i ubijen, kako se govorilo, iz slučajno opaljene vojničke puške.

Bilo kako bilo narod u Hercegovini je njegovom smjenom dosta izgubio, što uostalom potvrđuju i riječi pravoslavnog sveštenika šokorila, jer je za vrijeme njegove uprave bilo lakše i podnošljivije živjeti.

Na kraju navedimo i same riječi Hamdije Kapidžića, koji konstatuje da "Ali-paša Rizvanbegović zaslužuje punu pažnju i dostojno mjesto u našoj narodnoj historiji, kako po svom političkom djelovanju, tako i po dobrom ekonomskom stanju naroda u njegovo vrijeme".

Selman Selhanović

m